

*Pirminis projekto variantas.2020-08-27
Bus pildoma/koreguojama
Tekstas neredaguotas*

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PAGRINDINIO UGDYMO SOCIALINIS UGDYMAS

ISTORIJA

*Projektą rengia: dr. Akvilė Naudžiūnienė
dr. Neringa Dambrauskaitė
dr. Norbertas Černiauskas
dr. Linas Jašinauskas
Kristina Vilkelienė
Sonata Džiavečkaitė*

Turint klausimų kreiptis į Nijolę Selvestravičiūtę Grybovieneį elektroniniu paštu nijole.gryboviene@nsa.smm.lt

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

1. Dalyko paskirtis

Istorija – *humanitarinių ir socialinių mokslų* *dermė* (socialinio ugdymo bendrosios programos dalis)

1. 1. Istorijos bendrojo ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) skirta mokytojams, mokymo priemonių rengėjams, švietimo administratoriams ir visiems, susijusiems su istorijos dalyko mokymu 5-10 klasėse. Programa skiriama visoms Lietuvos mokykloms, kuriose vykdomas 5-10 klasių ugdymas. Programa apibrėžia istorijos kaip mokomojo dalyko tikslą ir uždavinius, nustato kurso turinio apimtį, apibūdina mokinių pasiekimus ir ugdomas kompetencijas, pateikia pasiekimų vertinimo kriterijus.

1. 2. Lietuvos Respublikos bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje istorija priklauso socialinio ugdymo blokui. Socialinio ugdymo tikslas dažnai formuluojamas taip – suteikti mokiniui pilietinės ir socialinės kultūros pagrindus, įkūnijančius demokratijos vertybes ir principus, atliepiančius kintančias asmens ir visuomenės gyvenimo reikmes. Kita vertus, Lietuvos Respublikos mokslų klasifikatoriuje istorija priskirta humanitarinių mokslų grupei (žr. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-2418 patvirtintą klasifikatorių). Humanitarinio ugdymo paskirtis – ne tik įgyti žinias, bet ir interpretuoti turimas žinias, susieti jas su konkrečiomis vertybėmis. Tad istorija socialinio ugdymo bloke, kurį sudaro geografija, pilietinis ugdymas, ekonomika ir dorinis ugdymas turi atliepti tiek humanitarinio, tiek socialinio ugdymo paskirtis.

1. 3. Pagrindinėje mokykloje siekiama aprėpti visas istorijos temas (sritis) – politiką, ūkį, visuomenę, kultūrą, kasdieninį gyvenimą, bei susieti jas su dabartimi per atminties istorijos ir paveldo sričių įtraukimą. Taip pat chronologiškai Programoje siekiama apimti ir visą žmogui pažinų istorinį laiką – nuo žmogaus atsiradimo iki šių dienų. Tokia plati istorijos turinio apimtis sąlygoja pagrindinių istorinių tendencijų supratimą ir gebėjimą identifikuoti reikšmingiausias jų sąlyčio taškus su dabartimi. Pagrindinėje mokykloje įgyjamas bendras Lietuvos ir Europos istorinės raidos supratimas, ugdoma istorinė sąmonė bei istorinė vaizduotė kaip įrankis istorijos pažinimui.

1.4. 5-6 klasių moksleivių istorijos mokymas organizuojamas kaip istorinio mąstymo formavimas(is), naudojant didaktinę istorijos mokymosi kaip tiriamojo proceso priemonę, kuomet keliant kompleksinius klausimus moksleiviai mokomi, kaip reikia ieškoti atsakymų istorijoje. 5 klasių moksleiviams skirtos temos ir klausimai orientuoti į Lietuvos istorijos siužetą, bet papildomomis temomis paliečiama kontekstualiai ir Europos istorija, o 6 klasės moksleivių istorijos mokyme taikomas veidrodinis 5-jai klasei principas – probleminės temos ir klausimai orientuoti į Europos ir/ar Vakarų civilizacijos istorijos siužetą, bet paliečiama per istorinius siužetus ir su Lietuvos istorija susijusi istorinė medžiaga. Programoje pateikiami 5 probleminiai blokai, kurių kiekvieną sudaro po 5 probleminius aspektus atskirai 5 ir 6 klasėms.

2. Dalyko tikslas ir uždaviniai

2.1. Istorijos mokymo pagrindinėje mokykloje tikslas – suteikti moksleiviui žinias ir ugdyti jo gebėjimus formuoti individualiam Lietuvos ir Europos istorinės raidos ir kultūrinės aplinkos supratimui, kuris būtų paremtas:

- daugiaperspektyviomis istorijos mokslo žiniomis;

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

- pamatinėmis kultūrinėmis Europos vertybėmis (demokratijos, pilietiškumo ir asmens laisvės);
- orientacija istoriniame laike ir erdvėje;
- įvairialypių istorijos pasakojimų ir istorijos pažinimo šaltinių identifikavimu ir kritišku įvertinimu.

2.2. Uždaviniai

Siekdami istorijos dalyko mokymo tikslo mokiniai:

- Sužino, ką ir kaip tiria istorijos mokslas, įgyja žinių apie savo gyvenamosios aplinkos praeitį ir jos sąryšius su Lietuvos bei Europos istorija. Mokosi papasakoti, perpasakoti ar sukurti istoriją, geba atpažinti ir suprasti artimoje aplinkoje esančius istorinius šaltinius, juos panaudoti istorinio pasakojimo kūrime.
- Apibūdina ir susieja esminius programoje numatytus Lietuvos ir Europos istorinius pasakojimus. Apibūdina atskirų istorinių naratyvų problematiką, identifikuoja tų istorinių pasakojimų reikšmę praeityje ir dabarties pasaulyje.
- Mokosi rinkti, dokumentuoti ir analizuoti įvairiuose šaltiniuose ir žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie istorinius įvykius, pateikti jų vertinimą; suprasti ir skirti pagrindinius istorinio šaltinio ir istorinio teksto bruožus.
- Sužino ir apmąsto demokratijos, pilietiškumo ir laisvės idėjų bei jų alternatyvų istorinę raidą ir reikšmę praeityje ir šiandiniame gyvenime.
- Ižvelgia skirtingas istorinių įvykių interpretacijas ir aiškinasi jų vertybines bei ideologines priežastis. Sugeba tuos pačius istorinius įvykius papasakoti iš skirtingų kontekstų perspektyvos (valstybės, tautos, lyties, religinės ar socialinės grupės ir t.t.), kritiškai vertindami įvairių istorijos šaltinių patikimumą ir argumentuotai išreiškdami savo poziciją kontraversiškai vertinamų istorijos įvykių ar asmenybių klausimais.

2.3. Struktūra

Programoje pasiekimai pateikti koncentrais: 5–6, 7–8, 9–10 klasės, o ugdymo turinys klasėmis: 5, 6, 7, 8, 9, 10. Kiekvienos klasės turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos šios veiklos sritys:

- **istorinės raidos supratimas** - apima mokinių gebėjimus kurių reikia norint suprasti savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio politinę, socialinę, ekonominę ir kultūrinę raidą praeityje;
- **orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje** - apima mokinių gebėjimus, kurių reikia svarbiausiems pasaulio ir Lietuvos istorijos laikotarpiams, jų bruožams nustatyti, išdėstyti juos chronologine seka, palyginti tarpusavyje; gebėti priskirti svarbiausius pasaulio ir Lietuvos istorijos įvykius, reiškinius ir procesus istorijos laikotarpiams; susieti savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio istorijos įvykius ir reiškinius; suvokti istorinio vyksmo geografinį kontekstą ir įvertinti geopolitinių veiksnių įtaką istorijos raidai;
- **istorijos tyrimas ir interpretavimas** - apima mokinių gebėjimus, reikalingus istorijos įvykiams ir reiškiniams analizuoti; rinkti informaciją iš istorijos šaltinių, nustatyti jų atsiradimo laiką, svarstyti jų kontekstą, spręsti jų autorystės ir patikimumo klausimus; remiantis dokumentine medžiaga, konstruoti istorinį aiškinimą; remiantis įvairiais kriterijais, kritiškai vertinti istorijos faktus, nuomones ir pateikiamas įvykių versijas;
- **istorijos supratimo raiška** - apima mokinių gebėjimus, reikalingus įvairiais būdais perteikti savąjį istorijos supratimą ir jį argumentuoti.

3. Kompetencijų ugdymas istorija

3.Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Pažinimo kompetencija	<p>Mokiniai, remdamiesi turimomis istorijos žiniomis ir įvairiais istorijos šaltiniais, mokosi paaiškinti, kodėl šiandienio pasaulio ir dabarties problemų ištakos glūdi praeities įvykiuose ir reiškiniuose.</p> <p>Remdamiesi įgytomis žiniomis, tiksliai ir nuosekliai apibūdina nagrinėtus Lietuvos ir Europos praeities įvykius, reiškinius ir procesus.</p> <p>Išskiria ir pagal savo sugalvotus kriterijus vertina istorines visuomenės kaitos priežastis. Pateikia nagrinėjamų istorijos laikotarpių savitumo pavyzdžių. Remdamiesi įgytomis žiniomis, paaiškina svarbiausias problemas ir jų sprendimo būdus tam tikrais Lietuvos ir pasaulio istorijos laikotarpiais, pagrindžia jų pamokų aktualumą dabarčiai.</p> <p>Ugdymo procese mokiniai kelia mokymosi uždavinius, planuoja mokymosi ir istorijos šaltinių tyrimo veiklą, pasirenka mokymosi šaltinius ir mokymosi būdus. Siekia įvairiais aspektais nušviesti pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.</p>
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	<p>Per istorijos pamokas mokiniai skatinami pasitikėti savimi ir siekti tobulėti. Mokiniai mokomi įvertinti, kaip pasisekė įgyvendinti mokymosi uždavinius, apmąstyti mokymosi procesą – išsiaiškinti, kas sekėsi gerai, kas blogai, o ką reikėtų keisti, kuriuo atveju kokį mokymosi būdą naudoti. Sąmoningai nuolatos mokytis ir tobulėti. Domisi savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio istorijos praeitimi, ugdo pagarbą praeities kartų palikimui, gerbia įvairias nuomones, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus. Įsiklauso į kitokią nuomonę apie nagrinėjamus įvykius.</p>
3.3. Kūrybiškumo kompetencija	<p>Mokiniai atskleidžia įvairius Lietuvos ir Europos istorinės raidos ryšius. Žemėlapyje lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, aptaria veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus. Kitiškai vertina istorijos šaltinius, savarankiškai apibendrina ir daro išvadas. Nustato pasaulio ir Lietuvos įvykių ir reiškinių priežastis, įvertina jų poveikį to meto visuomenei ir tolesnei istorijos kaitai. Mokiniai pildydami įvairių tipų lenteles (pvz., temines, statistikos ir kt.), sudarydami diagramas, schemas, mokosi suvokti istorijos laikotarpių specifiką, bendrus ir pavienius jų bruožus. Stengiasi kritiškai vertinti bet kokių istorijos įvykių ir šiandienio gyvenimo pokyčių interpretacijas.</p>
3.4. Pilietiškumo kompetencija	<p>Mokiniai puoselėja savo ir visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, tolerancija ir kt. Vengia stereotipų vertinant Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinę praeitį. Suvokia demokratinės visuomenės, valstybės puoselėjimo ir išsaugojimo svarbą. Stengiasi objektyviai vertinti savo tautos ir valstybės istoriją.</p>

3.5. Kultūrinė kompetencija	Mokiniai renka ir analizuoja įvairių regiono kraštotyrinę medžiagą, naudoja ją. Remiantis kraštotyrine medžiaga, vertina Lietuvos istorijos įvykius aiškindami istorijos įvykius ir reiškinius. Vertina kitų tautų, religijų ir kultūrų palikimą ir prisidėti prie jo išsaugojimo. Sieka saugoti ir puoselėti savo tautos, valstybės tradicijas ir kultūros paveldą. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų ir saugotiną žmonijos istorinės raidos rezultata.
3.6. Komunikavimo kompetencija	Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos supratimą, tinkamai vartoja visas svarbiausias istorijos sąvokas, kurių mokėsi, remiasi įvairiomis istorijos teorijomis. Mokiniai mokosi pasirinkti patikimą informaciją apie istorijos įvykius ir reiškinius iš įvairių istorijos šaltinių, ją palyginti ir panaudoti atliekant užduotis, kuriant istorinį pasakojimą. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga laisvai reiškia savo nuomonę, diskutuoja su kitais mokiniais.

4. Pasiekimų sritys

4.1. Istorinės raidos supratimas

- 4.1.1. Įvykio priežastys, dalyvių tikslai, rezultatai ir pasekmės
- 4.1.2. Įvykio (reiškinio, proceso) bruožai, ypatumai, charakteristika
- 4.1.3. Istorinės asmenybės

4.2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

- 4.2.1. Chronologijos suvokimas
- 4.2.2. Istorinės erdvės suvokimas

4.3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas

- 4.3.1. Istorijos šaltinio supratimas ir vertinimas
- 4.3.2. Istorijos šaltinio nagrinėjimas, interpretavimas ir taikymas
- 4.3.3. Istorinis tyrimas

4.4 Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

- 4.4.1. Istorijos sąvokos
- 4.4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas
- 4.4.3. Istorinio supratimo perteikimas

5. Pasiekimų raida

Pasiiekimų sritys Dalinės veiklos sritys	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 mokymosi metai
1. Istorinės raidos supratimas			
<p>1.1. Įvykio priežastys, dalyvių tikslai, rezultatai ir pasekmės</p>	<p>1.1. Paaškina, kaip istorikai tiria praeitį ir kodėl svarbu žinoti apie praeityje vykusius įvykius. Nurodo akivaizdžias nagrinėjamo istorinio įvykio priežastį, dalyvių tikslą, rezultatą ar pasekmes.</p>	<p>1.1. Įvardyti problemas, su kuriomis susiduria istorikai, atkurdami praeitį. Nurodo svarbiausių įvykių ir reiškinių kurią nors esminę priežastį ir pasekmę; gali ją apibūdinti. Suvokia, kad yra kelios įvykio priežastys bei pasekmės ir kad kai kurios jų yra svarbesnės už kitas. Skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus. Suvokia, kad ne visi gyvenimo aspektai keičiasi vienodai, vieni dalykai keičiasi greičiau, akivaizdžiau nei kiti ir kad dažniausiai pokyčius inicijuoja kritiniai gyvenimo posūkiai; Nurodo kaitos padarinius (rezultatus), suprasdamas, jog įvykis, asmuo ar procesas turėjo svarbias pasekmes daugeliui žmonių per ilgą laiką;</p>	<p>1.1. Remiantis turimomis istorijos žiniomis ir įvairiais istorijos šaltiniais, paaškina, kodėl šiandienio pasaulio ir dabarties problemų ištakos glūdi praeities įvykiuose ir reiškiniuose Grindžia paties įvardintas priežastis ir pasekmes pateiktais šaltiniais ar istoriografijos pavyzdžiais; Atskleidžia priežasčių ir pasekmių tarpusavio sąsajas; atskleidžia įvykių dalyvių veiklos tikslus ir jų padarinius. Remdamasis įvykio pasekmėmis, paaškina įvykio svarbą ir reikšmę. Klasifikuoja priežastis ir pasekmes (pvz., kultūrinės, socialinės, politinės ir t.t.).</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Pirminis projekto variantas.2020-08-27
Bus pildoma/koreguojama
Tekstas neredaguotas

		Suvokia, kad įvykis, asmuo ar procesas nulėmė kai kurias šiuolaikinio gyvenimo problemas, arba nurodo, jog kai kurios praeities aktualijos tebėra kai kam iki šiol svarbios.	
1.2. Įvykio (reiškinio, proceso) bruožai, ypatumai, charakteristika	1.2. Paaiškina, kas yra istorijos faktas, įvykis; reiškinys, procesas; istorinis pavyzdys. Nurodo pagrindinį įvykio, reiškinio bruožą ar ypatumą.	1.2. Įvardija svarbiausių įvykių ir reiškinų kurį nors esminį raidos bruožą; Išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą dalinai paaiškina.	1.2. Formuluoja ir pagrindžia savo teiginius apie istorijos įvykius, reiškinius bei jų ypatumus šaltiniais ir istoriniais pavyzdžiais. Kitiškai įvertina įvykių ar reiškinų aktualumą ir svarbą. Panaudoja žinomus faktus konstruodamas istorijos pasakojimą, aiškindamas reiškinius; projektuodamas tyrimą.
1.3. Istorinės asmenybės	1.3. Sieja istorinių asmenybių veiklą su konkrečiais istorijos laikotarpiais ir ją įvertina. Atpažįsta asmenybę iš gerai žinomo istorinio konteksto.	1.3. Sieja žinotinas pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Atpažįsta arba nurodo žinotinų šiam lygiui istorinių asmenybių veiklos kurį nors būdingiausią bruožą; Vertina istorinę asmenybę pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais arba pareikšdamas savo nuomonę, kurios gali ir nepagrįsti.	1.3. Remdamasis šaltiniais ar istoriografijos pavyzdžiais, išskiria asmenis, galimus laikyti istorijos asmenybe. Lygina atskirų asmenybių veiklą, aiškina veiklos padarinius. Aiškina istorijos asmenybių iškilimo aplinkybes, kontekstą, komentuoja sąlygas, kuriomis jos veikė. Argumentuotai įrodo jų įtaką nagrinėjamame laikotarpyje ar regione ir istorinį vaidmenį; svarbą šių dienų pasauliui.

			Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje			
2.1. Chronologijos suvokimas	2.1. Paaškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje. Išdėsto istorijos laikotarpius chronologine seka. Susieja nagrinėtus istorijos įvykius su tam tikrais istorijos laikotarpiais. Suvokia orientavimosi laike reikšmę pažįstant praeitį.	2.1. Atpažįsta kada vyko svarbiausi istorijos įvykiai (savo koncentru) Nurodo žinotinų įvykių chronologinę seką. Apibūdina pagrindinius istorinio laiko matavimo vienetus bei juos tinkamai vartoja įprastame istoriniame kontekste.	2.1. Charakterizuoja nagrinėjamus istorijos laikotarpius. Paaškina pasirinktų istorijos įvykių svarbą laikotarpio pradžiai ir pabaigai nurodyti; skirsto ilgesnės trukmės įvykius ar procesus etapais; išskiria ir argumentuoja įvykius, laikytinus istorinio lūžio ar esminio pokyčio momentais.
2.2. Istorinės erdvės suvokimas	2.2. Žemėlapyje parodo Lietuvą tam tikrais istorijos laikotarpiais. Žemėlapyje parodo per istorijos pamokas nagrinėtų svarbiausių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių vietas	2.2. Nurodo pačių svarbiausių istorijos įvykių ir reiškinų vyksmo vietą – miestą, teritoriją, valstybę ar kitą istorinę erdvę. Naudodamasis istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje. Geba įvykio vietą dalinai apibūdinti. Naudodamasis istorijos žemėlapiu geba bendriausiais bruožais nusakyti istorinės erdvės dydį ir jos pokytį.	2.2. Pasitelkdamas istorinius, geografinius, kultūrinius terminus, įvardija regionus; išskiria būdingiausius istorinio, kultūrinio, ekonominio regiono požymius. Paaškina vyksmo vietos įtaką įvykiams, reiškiniams; atskleidžia įvairių erdvinių ypatybių svarbą istorijos raidai. Palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nusako įvykusius pokyčius.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas			
3.1. Istorijos šaltinio supratimas ir vertinimas	3.1. Nurodo, kokio tipo būna istorijos šaltiniai, kas juos istorijoje kuria, kaip jie atsiranda ir kurie/ar šaltiniai patikimi, informatyvūs.	3.1. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio	3.1. Apibūdina tekstinius, statistinius, kartografinius ir vizualinius istorijos šaltinius; aiškindamas jų specifiką, nagrinėjimo principus; vertės, patikimumo nustatymo principus;

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veikslių programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Pirminis projekto variantas.2020-08-27
Bus pildoma/koreguojama
Tekstas neredaguotas

	Priskiria nagrinėjamą šaltinį tam tikram laikotarpiui, įvykiui ar reiškiniui.	konteksto. Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; reklama; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame tiesiogiai pateiktą informaciją.	lygina keletą šaltinių, išskirdamas informatyviausius ir patikimiausius šaltinius. Nenusižengdamas istorijos mokslo principams ir etikai, interpretuoja šaltinyje pateiktą informaciją.
3.2. Istorijos šaltinio nagrinėjimas, interpretavimas ir taikymas	3.2. Nurodo akivaizdžiai išreikštą informaciją iš tekstinio ir vaizdinio šaltinio. Nurodo pagrindinę šaltinio mintį. Suvokia, kad žmonijos praeitis gali būti aiškinama skirtingai. nustato šaltinio patikimumą;. Pagal kontekstą supranta šaltinyje pavartotas sąvokas; remdamasis šaltinio informacija, apibūdina šaltinyje aprašytą asmenybę.	3.2. Analizuoja istorijos šaltinio įgyti istorijos žinių remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija bei gali ją dalinai apibendrinti. Palygina dviejų elementaraus turinio istorijos šaltinių suteikiamas žinias, nurodo jų turinio panašumus ir skirtumus, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija. Apibendrinti šaltiniuose tiesiogiai pateiktas žinias. Suvokia, kad praeitis istorijos šaltiniuose yra skirtingai paaiškinama; nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas tiesiogiai.	3.2. Paaiškina šaltiniuose pateiktą netiesioginę informaciją, nurodo aplinkybes ar veiksnius, sąlygojusius šaltinio turinį. Formuluoja argumentuotus paaiškinimus, pagrįstus šaltiniais. Pateikia kūrybišką ir kritišką šaltinio vertinimą ar požiūrį. Aiškina šaltinio aktualumą visuomenei. Remdamasis šaltiniais, formuluoja diskusijos argumentus; projektuoja ir atlieka tyrimą. Konstruodamas tyrimo planą, nurodo labiausiai tinkamus šaltinius.
3.3. Istorinis tyrimas	3.3. Nurodo pagrindinius tyrimo žingsnius, veiklos formas bei keletą tyrimui reikalingų priemonių. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus apie nagrinėjamą laikotarpį/temą. Renka įvairią informaciją apie savo šeimos, giminės, gyvenamosios vietovės praeitį, ją apibendrina.	3.3. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 1 - 2 konkrečius šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus ir pateikia atsakymus.	3.3. Kelia probleminį klausimą kuriam atskleisti reikalingas tyrimas. Detalizuoja tyrimo planą etapais (žingsniais), paaiškindamas, kokia kiekvieno etapo prasmė. Pateikia 3 – 4 šaltinius, kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Paaiškina tyrimo svarbą ir reikšmę. Pateikia galimą rezultatų panaudojimo pavyzdį.

			Kelia probleminius istorinius, politinius, socialinius, klausimus ir, naudodamasis paprasčiausiais informacijos šaltiniais, pateikia standartinius atsakymus.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška			
4.1. Istorijos sąvokos	4.1. Paaikrina nagrinėjamų istorijos laikotarpių sąvokas ir prasmingai vartoti savo kalboje.	4.1. Suvokia esminių sąvokų prasmę bei jas tinkamai pavartoja gerai žinomame istoriniame kontekste. Nustato sąvokos prasmę iš įprasto istorinio konteksto. Atsirenka, tvarko ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, tinkamai panaudodami datas ir terminus.	4.1. Remdamasis kontekstu, paaikrina istorijos sąvokos reikšmę; akcentuoja sąvokos vartojimo sąlyginumus, atsirandančius dėl laiko ir erdvės parametrų. Pateikia galimus istorijos sąvokų sinonimus bei šių sąvokų atitikmenis dabartinėje kalboje.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	4.2. Remiantis paprastais istorijos šaltiniais (pvz. praeityje žmonių naudotais buitais daiktais, įvairiais pasakojimais, legendomis, mitais ir kt.), kuria pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje.	4.2. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą.	4.2. Remiantis 3-4 skirtingų požiūrių tekstiniais, statistiniais ir/ar vizualiniais istorijos šaltiniais, nenusižengdamas istorijos mokslo principams ir etikai, interpretuodamas šaltiniuose pateiktą informaciją kuria istorinį pasakojimą.
4.3. Istorinio supratimo perteikimas	4.3. Remiantis istorijos faktais, pateikia savąjį istorijos supratimą. Naudodamas informacinėmis technologijomis, žodžiu, raštu ir vaizdu perteikia informaciją apie savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, kaimyninių šalių ir Europos istorijos epizodus.	4.3. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti.	4.3. Atrenka, susistemina ir perteikia tinkamą informaciją, sukuria rišlų ir struktūruotą tekstą; naudoja apibūdinimus ir paaikškinimus, juos iliustruoja pavyzdžiais. Perteikdamas savo istorijos supratimą kritiškai remiasi istorijos šaltiniais, savo teiginius pagrindžia 1-2 argumentais ir savarankiškai padaro pagrįstas išvadas.

6. Mokymosi turinys (metams)

6.1. 5-6 klasės. Istorinė vaizduotė. Asmuo ir valstybė. Istorija kasdienybėje. Kultūra ir tapatybė. Visuomenė ir atmintis.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

6.1.1. Istorinė vaizduotė

5 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Istorinės tikrovės paieškos legendose, mituose, padavimuose ir epuose.	<ul style="list-style-type: none"> Kiek tikrovės yra istorinėse legendose? Kas pretenduoja į tautinį lietuvių epą? Kaip persidengia istorinė realybė ir mistifikuotos patirtys? 	<ul style="list-style-type: none"> Gyvenamosios vietovės įkūrimo padavimas. Gedimino sapnas Vilniuje ir Romulo bei Remo legenda Romoje: legendų ir padavimų tarpusavio jungtys. Pasirinktinai vieno iš krikščionybės šventųjų istorija.
2.	Simbolių ir ženklų istorija.	<ul style="list-style-type: none"> Ar Vytis – tai ant žirgo į Žalgirio mūšį jojantis Vytautas? Ar sukeitus Lietuvos trispalvės spalvas ji reikštų tą patį? Ar yra istoriškai svarbesnių spalvų? 	<ul style="list-style-type: none"> Pasirinktai vienos iš LDK didikų šeimų, kelių miestų herbo analizė. Lietuvos vėliavos ir herbo sukūrimų istorija. Indigo spalvos kaip karališkosios spalvos istorija.
3.	Istorinių asmenybių ir įvykių vaizdavimas: tikrovės paieškos istoriniuose paveiksluose, filmuose, literatūroje ir fotografijoje.	<ul style="list-style-type: none"> Kokia istorija slypi už nutapyto ar nufotografuoto žmogaus? Ar galima išmokti istorijos žiūrint filmus arba žaidžiant kompiuterinius žaidimus? Kaip naujosios technologijos praplečia istorijos mokslo galimybes apčiuopti, kaip iš tiesų atrodė praeitis? 	<ul style="list-style-type: none"> Žymiausias fotografijos ir portretai Lietuvos istorijoje. Komiksas kaip pasaulio ar Lietuvos istorijos pasakojimo būdas. Senovės žmonių kompiuterinis atvaizdų atkūrimas pagal archeologinių ir istorinių tyrimų duomenis.
4.	Jausmų istorija: meilė, kančia, baimė, džiaugsmas, liūdesys praeityje.	<ul style="list-style-type: none"> Ar praeityje žmonės jautė ir reiškė savo jausmus kitaip? Ar už kiekvienos istorijos slypi ir meilės istorija? 	<ul style="list-style-type: none"> Senovės graikų komedijos ir tragedijos. Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto ir S. Kymantaitės ir M. K. Čiurlionio meilės istorijos. Zigmanto Sierakausko žiedo istorija.

5.	Istorija kaip detektyvas: pagalbiniai istorijos tyrimo metodai.	<ul style="list-style-type: none"> • Ar anksčiau žmonės buvo drąsesni? • Kuo istorikų darbas yra panašus į detektyvų? • Ar tiriant praeitį reikalingi mikroskopai? • Kokius klausimus atsakyti ir paslaptis atskleisti reikia šiandieniniams istorikams? 	<ul style="list-style-type: none"> • Karalius Saulė - puikybės istorija. • Archeologija, antropologija, numizmatika. • Didžiausi Lietuvoje rasti lobiai. • Adolfo Ramanausko – Vanago palaikų suradimo istorija.
----	---	--	--

6 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Istorijos rekonstrukcija	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl žmonės įvairiomis progomis rengiasi senoviniais drabužiais? • Kaip atkuriami senoviniai šokiai? • Kokie istoriniai laikotarpiai yra dažniausiai atkūriami? 	<ul style="list-style-type: none"> • Žymiausi Lietuvos ir Europos istorinės rekonstrukcijos klubai ir festivaliai. • Senovinių šokių ir dainų atkūrėjai Lietuvoje ir Europoje. • Istorijos atkūrimas muziejuose (kambariai, stendai, etnografiniai muziejai): atvejo analizė.
2.	Atradimai ir išradimai Lietuvos ir Pasaulio istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl naujų žemių atradimas ir įvairūs technologiniai išradimai sukelia ne tik džiaugsmą, bet ir atsakomybę, o kartais ir skausmą? • Kur slepiasi Atlantida, Eldorado ir Raigardas? • Kaip tai, kas šiandien įprasta (elektra, TV, kompiuteris) atėjo į mūsų kasdienybę? 	<ul style="list-style-type: none"> • Šokiruojančios naujųjų amžių naujienos: Žemė apvali ir dar sukasi aplink Saulę. • Ko europiečiai nepanoro išmokti iš Amerikų gyventojų: indėnų pasaulėvoka ir Vakarų civilizacijos įsikišimas. • Elektros, vandentiekio, televizijos ir kompiuterio istorija.
3.	Grožio suvokimas istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl bėgant amžiams keičiasi grožio supratimas? • Kodėl žmogus savo darbais nepaliaujamai ieško grožio? 	<ul style="list-style-type: none"> • Žmogaus grožis Antikinėje skulptūroje. • Pasirinkto vieno iš didžiųjų Renesanso dailininkų darbų apžvalga ir analizė istoriniame kontekste.

		<ul style="list-style-type: none"> Kodėl svarstoma, ar gali grožis išgelbėti pasaulį? 	<ul style="list-style-type: none"> Bona Sforca kaip Renesanso kultūros šauklė LDK: naujovės ir keistenybės.
4.	Alternatyvioji istorija.	<ul style="list-style-type: none"> Ar istorijoje galime kelti klausimą, “kas būtų, jei...”? Kokia atsitiktinumo reikšmė istorijoje? Ar istorija gali padėti nuspėti ateitį? 	<ul style="list-style-type: none"> Atsitiktinumų istorijos: žąsys išgelbėjo Romą, Vytauto Didžiojo kryptis nuo žirgo, Niutono obuolys. Praktinė užduotis: pasirinkto Lietuvos istorinio siužeto principu “kas būtų, jei...” koregavimas ir istorinė analizė. Ateities vizionieriai Lietuvos istorijoje ir jų siūlytos perspektyvos. K. Pakštas ir Angolos planas.
5.	Muziejus kaip praeities pažinimo vieta	<ul style="list-style-type: none"> Kokia istorija nuo mūsų slepiasi muziejuose? Kaip įkurti istorinį muziejų arba surengti istorinę parodą? Kodėl žmonės kuria muziejus? 	<ul style="list-style-type: none"> Pasirinktinai du senovės istorijos siužetai pagal Britų muziejaus (Londonas, JK) ekspozicijų temas (pvz., šumerai ir Egipto civilizacija). Pasirinktos vietinio- regioninio muziejaus istorinės ekspozicijos analizė. Praktinė užduotis: savo asmeninės, namų ar klasės istorijos muziejinės ekspozicijos kūrimas.

6.1.2. Asmuo ir valstybė

5 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Lietuva kaip karalystė kunigaikštystė ir respublika (Lietuvos politinės istorijos svarbiausi raidos bruožai)	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl Lietuva turėjo tik vieną karalių, keliasdešimt didžiųjų kunigaikščių ir šimtus seimo narių? Kodėl Gedimino palikuonys valdė didelę dalį Europos? 	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvos valstybės sukūrimas, Mindaugo ir Mortos karūnavimas; Gediminaičių palikuonys; Lietuvos prezidentai: Kazys Grinius ir Antanas Smetona.

		<ul style="list-style-type: none"> Kodėl Kazys Grinius prezidentavo tik pusmetį, o Antanas Smetona beveik 14 metų? 	
2.	<p>Abiejų Tautų Respublika: Lietuvos ir Lenkijos draugystė</p> <p>(Lietuvos politinės istorijos svarbiausi raidos bruožai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ar Lietuva ir Lenkija du šimtus metų buvo geriausios draugės? Kodėl ATR valdė ir užsieniečiai? Kodėl yra žmonių kurie XX a. save vadindavo paskutiniais ATR piliečiais? 	<ul style="list-style-type: none"> Liublino unija: kas už, o kas prieš? Vazos iš Švedijos ir Valua iš Prancūzijos - kaip būti karaliumi svetimame krašte. 1791 m. Gegužės 3 d. ATR Konstitucijos pasaulinė reikšmė.
3.	<p>Lietuvos (ne)priklausomybė XX amžiuje</p> <p>(Lietuvos politinės istorijos svarbiausi raidos bruožai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl Lietuva švenčia dvi nepriklausomybės dienas ir kuo skiriasi Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji? Kaip skelbiama nepriklausomybė ir kodėl tam reikia signatarų? Ar įmanoma atkurti valstybę bunkeryje? 	<ul style="list-style-type: none"> Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios panašumai ir skirtumai (aktai, aplinkybės, Jonas Basanavičius ir Vytautas Landsbergis); Vasario 16-osios šventimo istorija. Partizanų deklaracijos pasirašymo istorija (Jonas Žemaitis – Vytautas).
4.	<p>Lietuva ir lietuviybė pasaulyje.</p> <p>(Lietuvos politinės istorijos svarbiausi raidos bruožai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl dalis Lietuvos yra Sibire, Amerikoje ar Pietų Afrikoje? Kodėl prieš šimtą metų Čikaga buvo itin lietuviška? Ar lietuviai yra buvę karo pabėgėliais? 	<ul style="list-style-type: none"> “Beigelio kelionė”: Lietuvos žydai ir Niujorke litvakai. Sibiro tremtinių (susipažinimas su “Misija Sibiras) ir DP stovyklų istorija; Pasirinktos pasaulio lietuvių bendruomenės istorija.
5.	<p>Lietuvos Laisvės kovų herojai: nuo Jokūbo Jasinskio iki Loretos Asanavičiūtės</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ar lengva būti herojumi? Ar istoriniais herojais būna tik vyrai? Ar didvyriu gali tapti kiekvienas žmogus? 	<ul style="list-style-type: none"> Pasirinkti pavyzdžiai ir asmenybės iš XVIII-XIX a. sukilimų. Pasirinkti pavyzdžiai iš partizanų karo, Pasaulio teisuolių ar Sausio 13-osios.

(Lietuvos politinės istorijos svarbiausi raidos bruožai).	<ul style="list-style-type: none"> Pasirinkti pavyzdžiai iš vaikų (paauglių), kurie dalyvavo Laisvės kovose.
---	---

6 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Valdžia ir valstybė istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> Ar Akmens amžiuje buvo valdžia? Kodėl ne visas pasaulis yra demokratiškas? Kodėl šiuolaikiniame pasaulyje egzistuoja karalystės? 	<ul style="list-style-type: none"> Pirmykštės bendruomenės: matriachato ir patriachato skirtumai. Monarchijų ir respublikų istoriniai pavyzdžiai. Pasirinktos valstybės šiandieninės valdymo formos atsiradimo ir įsitvirtinimo istorija (Jungtinė Karalystė, Lietuva, Vokietija)
2.	Europos Unijos istorija	<ul style="list-style-type: none"> AR ATR gali būti laikoma EU pirmtake? Ar Europos istorijoje būta daug vienybės? Ar Briuselis yra šiuolaikinės Europos sostinė? 	<ul style="list-style-type: none"> EU istorijos bruožai. Pasirinktinai, vienos iš Europos Unijos šalių sostinių kultūros ir istorijos aptarimas. Gegužės 8-osios šventė.
3.	Juodieji istorijos puslapiai	<ul style="list-style-type: none"> Kaip istorijoje atsirado vergija? Kodėl XX a. Europoje atsirado getai ir koncentracijos stovyklos? Kodėl siekiant politinių tikslų kartais yra žudomi taikūs gyventojai? 	<ul style="list-style-type: none"> Vergovės istorija: nuo Senovės iki XIX amžiaus JAV vergovės panaikinimo; 2001 09 11 Išgyvenusių vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų.
4.	Svarbiausios revoliucijos Europos ir Lietuvos istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> Kada reiškinį galime pavadinti revoliucija? Kodėl kyla revoliucijos ir kas per jas vyksta? 	<ul style="list-style-type: none"> Neolito revoliucija. Didžioji Prancūzijos Revoliucija. Dainuojanti revoliucija.

		<ul style="list-style-type: none"> Ar gali vykti taikios revoliucijos? 	
5.	Karai ir užkariavimai istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl istorijoje kyla konfliktai ir karai? Kokios asmeninės savybės būdingos karo vadams? Ar karvedys Jonas Karolis Chodkevičius Lietuvos karo istorijoje gali prilygti Vytautui Didžiajam? 	<ul style="list-style-type: none"> Kelių pasirinktų istorinių karų (mūšių) pavyzdžiai atskleidžiantys epochą, konfliktų priežasčių skirtumus, keliantys vertybinius klausimus. Kelių žymiausių Europos karvedžių pavyzdžiai. Lietuvos kariuomenės istorijos bruožai.

6.1.3. Istorija kasdienybėje

5 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Istorinė Lietuvos (ir kitų šalių) virtuvė	<ul style="list-style-type: none"> Ką valgė mūsų protėviai medžiotojai-rankiotojai? Ar Lietuvos kunigaikščiai valgė šaltibarščius? Kodėl skirtinguose kraštuose žmonės mėgsta skirtingus patiekalus? 	<ul style="list-style-type: none"> Maistas prieš kelis tūkstančius metų. Religijų ir kultūrų įtaka tautinėms virtuvėms bei maitinimosi įpročiams tame pačiame regione: (lietuvių, lenkų, žydų, totorių, baltarusių ir kt. istorinių tautinių virtuvių specifiška dabartinės Lietuvos teritorijoje). Atskirų augalų reikšmės žmonijai istorija (Pvz.:bulvė, pomidoras, kavamedis).
2.	Žaidimų ir sporto istorija	<ul style="list-style-type: none"> Kada žmogus pradėjo rūpintis kūno kultūra? Kodėl Lietuvoje krepšinis populiarsnis už populiariausią viso pasaulio žaidimą - futbolą? 	<ul style="list-style-type: none"> Istorinės Lietuvos (vyrų ir moterų) krepšinio pergalės; Olimpinių žaidynių istorijos bruožai; Vaikiškų (pasirinktų) žaidimų istorija.

		<ul style="list-style-type: none"> Ar egzistuoja lietuviškos sporto šakos? 	
3.	Vienos dienos istorija	<ul style="list-style-type: none"> Ar viena dieną gali nulenti šimto metų istoriją? Ką žmonės veikia P. Breigelio paveiksluose? Kaip galėjo atrodyti žmogaus dienos tvarkė prieš šimtą metų? 	<ul style="list-style-type: none"> Istorinė realybė P. Breigelio paveiksluose; Pasirinktų socialinių grupių galimos dienos tvarkės prieš šimtą metų; Kelių itin reikšmingų dienų pasaulio istorijoje pavyzdžiai.
4.	Gamtos istorija ir istorija gamtoje	<ul style="list-style-type: none"> Ar galime pasimokyti aplinkosaugos iš savo protėvių? Ar žmogus nugalėjo gamtą? Ką apie žmogaus istoriją gali papasakoti parkas, giria, ežeras ar kalnas? 	<ul style="list-style-type: none"> Senųjų amatų ir medžioklės istorija; Raudonosios knygos istorija; Parkų tipai (angliškas ir prancūziškas parkas).
5.	Lietuvos etnografinio suskirstymo bruožai	<ul style="list-style-type: none"> Ar žemaičiai gali susikalbėti su aukštaičiais? Ar kiekvienas gali tapti kraštotyrininku? Kaip lietuviškas tautinis kostiumas atrodo kitų tautų kostiumų kontekste? 	<ul style="list-style-type: none"> Tautinio kostiumo istorija; Pagrindinių Lietuvos etnografinių regionų bruožai; Pasirinkto etnografinio muziejaus lankymas ir aptarimas.

6 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Laiko suvokimas ir skaičiavimas istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> Kaip žmonės anksčiau skaičiavo laiką? 	<ul style="list-style-type: none"> Grigaliaus ir Julijaus kalendoriai. Varpų istorija (įdomiausi ir svarbiausi Lietuvos ir Europos varpai).

		<ul style="list-style-type: none"> • Kaip žmonės atsikeldavo be žadintuvo? • Ar anksčiau būdavo savaitgalis? 	<ul style="list-style-type: none"> • 8 valandų darbo dienos (šiuolaikinės dienos) atsiradimas.
2.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje: namas, kaimas ir miestas.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip atrodytų mokyklos pastatas antikos, baroko ar modernizmo epochoje? • Ar visuomet gyvenamuose namuose buvo virtuvė, miegamasis ir vonios kambarys? • Kodėl vieni Lietuvos miestelių namų durys žvelgia į gatvę, o kitų - į vidinį kiemą? 	<ul style="list-style-type: none"> • Visuomeniniai pastatai skirtingose epochose (keletas charakteringiausių pavyzdžių). • Viduramžių miesto tipinis planas ir svarbiausi pastatai. • Štetlai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.
3.	Mados istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Ar mados istorija yra tik drabužių istorija? • Kada atsiranda kelnės, kojinės, suknelė, ar patogų nešioti tuniką? • Kodėl XVIII a. perukai buvo tokie populiarūs? 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirinktų drabužių istorija. • Pagrindinių epochų madų istorijos bruožai. • XX a. Europos madų ikoniniai pavyzdžiai (šaltiniai).
4.	Naminių gyvūnų istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Kada šunys ir katės tapo žmonių draugais? • Ar galima parašyti garsiausių istorijoje žirgų (ar kitų gyvūnų) istoriją? • Kokie konkretūs gyvūnai yra žinomiausi Lietuvos istorijoje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyvūnų domestifikavimas. • Gyvūnai archeologijoje. • Žirgo, jaučio, šuns ir katės reikšmė istorijoje.
5.	Paprasto žmogaus istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Ką vienas žmogus gali pakeisti istorijoje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Valstiečių istorija; • XIX a. pramonės darbininkų istorija;

		<ul style="list-style-type: none"> • Ar visi žmonės gali papulti į istoriją? • Ar paprasto žmogaus istorija yra reikšminga? 	<ul style="list-style-type: none"> • Nežinomo kareivio istorija (per nežinomo kareivio kapų istoriją)
--	--	---	--

6.1.4. Kultūra ir tapatybė

5 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Knygos ir rašto istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip atrodė raštas iki šiuolaikinio rašto (dantiraštis, hieroglifai, pirmosios abėcėlės)? • Kodėl Lietuvos senieji metraščiai parašyti ne lietuvių kalba? • Kokią knygą galėtume nominuoti populiariausia visų laikų lietuviška knyga? 	<ul style="list-style-type: none"> • Senųjų civilizacijų rašto istorijos pavyzdžiai, abėcėlės istorija. • Lietuviško rašto atsiradimas ir kitų kalbų (rašto) paplitimas Lietuvos teritorijoje. • Pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga išleista Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmoji grožinė knyga lietuvių kalba, pirmoji knyga vaikams, pirmieji laikraščiai ir t.t.
2.	Lietuvybės istorinės sampratos	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip susiformuoja tauta? • Kas yra lietuvis prieš du šimtus ar šimtą metų? • Kiek tautų gyvena šiandieninėje Europoje? 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gente lituanus, natione polonus</i> fenomenas: LDK didikų (pasirinktinai), Mykolas Riomeris, V ladas Putvinskis, Stanislavas Narutavičius ir kt. istorijos. • Litvakai Pietų Afrikoje. • Paribio tapatybės: skerslatviai.
3.	Universitetų reikšmė žmogui ir valstybei	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip atsirado universitetai? • Ko mokėsi pirmieji Lietuvos studentai? • Ką labiausiai norėjo studijuoti Lietuvos jaunuoliai tarpukariu? 	<ul style="list-style-type: none"> • Astronomai Vilniaus universitete ir jų atradimai. • Viena studento diena XVII amžiuje? • Universitetas tarpukario Kaune (Vytauto Didžiojo) ir Vilniuje (Stepono Batoro).
4.	Svarbiausi Lietuvos meno kūriniai istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> • Kokie meno kūriniai (ir kodėl) tapo epochų simboliais Lietuvoje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmoji opera - "Elenos pagrobimas" Valdovų rūmuose XVII a. ir pirmoji lietuviška opera "Birutė" XX a. pr.

		<ul style="list-style-type: none"> • Ar menas gali įkvėpti pokyčius, ar jis yra tų pokyčių atspindys? • Kaip menas susieja skirtingas žmonių kartas? 	<ul style="list-style-type: none"> • M.K. Čiurlionio simbolizmo dailė kaip XIX a. pab. Lietuvos „tautinio atgimimo“ refleksija. J. Zikaro „Laisvė“. • M. K. Oginskio „Polonezas“ ir Anties „Zombiai“ – skirtingų lūžinių Lietuvos istorijos simboliai.
5.	Didieji Lietuvos miestai - Vilnius, Kaunas ir Klaipėda - istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūrų įvairovė - griauantis ar kuriantis veiksnys? • Kodėl Kaunas buvo Laikinąją Lietuvos sostinę? • Kaip atpažinti ir priimti skirtingų tautų ir kultūrų paveldą Lietuvos didžiuosiuose miestuose? 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėmelanderių tapatybė Klaipėdos krašte. • Vilniaus ir vienos Vilniaus gatvės svarba skirtingų tautų – lenkų, lietuvių, baltarusių ir žydų – kultūros istorijoje. • Tarpukario Kauno modernizmo architektūros išskirtinumas.

6 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Krikščioniškoji Europa	<ul style="list-style-type: none"> • Kas yra krikščionybė ir kokia jos reikšmė Europai ir Lietuvai? • Kodėl Lietuva pasirinko iš Vakarų, o ne Rytų, atnešamą krikščionybę? • Kodėl Europoje egzistuoja ne viena krikščionišką konfesiją? 	<ul style="list-style-type: none"> • Jėzaus Kristaus istorija ir jos istoriškumo klausimas. • Krikščionybė konfesijos ir jų maldos namai Lietuvoje. • Šv. Kazimiero istorija (ar kito šventojo susijusio su Lietuva).
2.	Tikėjimų įvairovė	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip sužinoti kuo Baltai tikėjo prieš 1000 metų? • Kodėl Vilniaus Gaonas vadintas išminčiumi?; • Kaip Lietuvoje atsirado musulmonai? 	<ul style="list-style-type: none"> • Pagoniškųjų mitų pasaulis: ką jis sako apie pagonių pasaulėvoką. • Judaizmo ir Vilniaus Gaono istorija. • Totoriai Lietuvoje.
3.	Moterų emancipacijos istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl Vasario 16-osios akto Lietuvoje nepasirašė nė viena moteris? • Kas yra sufražistė? • Ar istoriją rašė tik vyrai? 	<ul style="list-style-type: none"> • XX a. pr. Lietuvos moterų tiesioginė ir netiesioginė kova už moterų teises: Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Žemaitė, Sofija Čiurlionienė, Felicija Bortkevičienė.

			<ul style="list-style-type: none"> • Moterų kova dėl rinkimų teisės Lietuvoje ir Europoje. • Pasirinktinai, Lietuvą kurusių moterų istorijos: L. Vienožinskaitė, M. Kubiliūtė, V. Daugirdaitė-Sruogienė, M. Gimbutienė ir t.t.
4.	Didieji ir naujieji pasaulio stebuklai	<ul style="list-style-type: none"> • Ką pasakoja nebeegzistuojančių didžiųjų pasaulio stebuklų istorijos? • Kaip išrinkti naujieji pasaulio stebuklai ir ką jie mums pasakoja? • Kokius istorinius Lietuvos objektus įtrauktumėte į Lietuvos stebuklų sąrašą? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kabantys Babilonijos sodai, Halikarnas, Aleksandrijos švyturys. • Didžioji Kinijos siena, Maču Pikču, Tadžmahalas. • Lietuvos fenomenai ir jų istorijos: Aušros vartai, Kryžių kalnas ar Pažaislio vienuolynas. • Svarstymai apie gyvenamosios aplinkos ir visos Lietuvos objektus, kuriuos derėtų įtraukti į savąjį <i>stebuklų</i> sąrašą.
5.	Garsiosios Europietiškos tradicijos	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl vienos tradicijos pasklinda už regiono ribų, o kitos yra specifinės regionui/šaliai/tautai etc? • Kokios tradicijos vienija Europą? • Kokios europietiškos tradicijos prigijo Lietuvoje ir kodėl? 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienos valsas, Venecijos kaukių karnavalas ir Kanų kino festivalis kaip Europos simboliai. • Ispanijos korida ir jos kontraversiškas. • Lietuvos ir Lenkijos Vėlinės ir Airijos helouvynas – panašūs, bet skirtingi.

6.1.5. Visuomenė ir atmintis

5 klasė

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Istorinių asmenybių ir įvykių įamžinimas: paminklai, gatvės, mokyklų pavadinimai, atvaizdai ant pinigų ir t.t.	<ul style="list-style-type: none"> • Kodėl gatvės kartais vadinamos konkrečių žmonių vardais? • Kodėl paminklai kartais nugriaunami? • Ką apie istoriją galima sužinoti iš Jūsų miesto/miestelio esančių gatvių pavadinimų, paminklų 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyvenamosios aplinkos gatvių pavadinimų istorija ir reikšmė. • Pasirinkto istorinio paminklo istorija (atsiradimas, idėja, išraiška) • Asmenybės, kurios buvo įamžintos ant lietuviškų litų.

2.	Prarasti Litės kultūros lobynai	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl Albertas Einšteinas rašė laišką į Vilnių? Kodėl prieš šimtą metų kas dešimtas Lietuvos pilietis kalbėjo jidiš kalba? Kur yra Šiaurės Jeruzalė? 	<ul style="list-style-type: none"> JIVO, jidiš kultūra. Žymiausių pasaulio litvakų istorijos. Daktaro Aiskauda istorija.
3.	Istorijos pasakojimo kurimas apie save ir apie kitą	<ul style="list-style-type: none"> Ar asmeninis CV arba dienoraštis yra istorija? Kaip sukurti savo šeimos genealoginį medį? Ar rašant biografiją reikia pradėti nuo gimimo datos? 	<ul style="list-style-type: none"> Dienoraštis kaip asmeninės istorijos rašymas. Pasirinktinai vaiko, paauglio ar jaunuolio dienoraščio istorinė kontekstinė analizė. Pasirinktinos istorinės asmenybės CV rengimas. Savo asmeninės istorijos rašymas.
4.	Sovietmetis ir Lietuva (okupacija).	<ul style="list-style-type: none"> Kas yra tas sovietmetis? Kodėl sovietmečiu žmonės tiek daug stovėdavo eilėse? Ar blogus laikus istorijoje reikia užmiršti? 	<ul style="list-style-type: none"> Viena moksleivio diena vėlyvučiu sovietmečiu. Žurnalas vaikams “Genys”. Nostalgija kaip istorijos klastotoja: sovietmečio ilgesys <i>versus</i> istorinė sovietmečio realybė.
5.	Ar istorija kadanors baigiasi? (pati naujausia istorija)	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl Gariūnai ir plastikiniai karoliai ir ančiukas Donaldas tapo 1990-ųjų simboliais? Ar tėvų jaunystės pasakojimai yra istorija? Kodėl Lietuvos įstojimas į ES ir NATO yra naujausios istorinės epocho pradžia? 	<ul style="list-style-type: none"> XX a. X deš. Lietuvos istorijos įdomybės (iš tuometinių vaikų perspektyvos). Praktinė užduotis: artimųjų istorijos iš 1990-ųjų ir ankstyvųjų 2000-ųjų užrašymas ir analizavimas Lietuvos ir pasaulio istorijos kontekste. Dž. Bušo apsilankymas Lietuvoje ir jo reikšmė Lietuvai.

6 klase

Nr.	Probleminis aspektas	Nagrinėjamo klausimo pavyzdžiai	Istorinių siužetų galimos gairės
1.	Atmintis, prisiminimas, pasakojimas	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl tą patį įvykį žmonės prisimena, pasakoja ir užrašo skirtingai? Kodėl esame linkę vienus praeities įvykius užmiršti, o kitus prisiminti? 	

		<ul style="list-style-type: none"> Kodėl dėl praeities vertinimų kyla konfliktai? 	
2.	Propaganda ir cenzūra istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl istorijoje suliepsnodavo „knygų laužai“? Ar galima suklastoti istoriją? Kaip veidavo cenzūra ir propaganda? 	<ul style="list-style-type: none"> Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimas; Uždraustos knygos ir muzikos grupės sovietmečiu; Amerikos balso istorija (kaip alternatyva propagandai).
3.	Svarbiausios XX a. Europos istorijos atminties vietos (ir žmonės)	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl negražu darytis asmenukes skausmingos istorinės atminties vietose? Kokias praeities asmenybes kvietumėte į XX a. Europos istorijos gimtadienį? Kodėl visi nori nusifotografuoti vienoje perėjoje Londone? 	<ul style="list-style-type: none"> Aušvico vartai, Berlyno sienos fragmentas, Černobylis. Maidano aikštė, Gdansko laivų statykla, Abbey road perėja, Šengenas. Anna Frank, Konradas Adenaueris, Jonas Paulius II.
4.	Pagrindinių žmogaus laisvių ir teisių istorija	<ul style="list-style-type: none"> Kokios yra pagrindinės žmogaus laisvės ir teisės (istorinis kontekstas)? Ar žmogaus laisvė rinktis ir apsisprendimo teisė yra aukščiausia šiuolaikinė europietiška vertybė? Ar šiandiniame pasaulyje vis dar reikia kovoti už žmogaus teises ir laisves? 	<ul style="list-style-type: none"> Žmogaus teisių ir laisvių esminiai istoriniai manifestai. Žymiausi Lietuvos disidentai ir jų veikla. Žymiausi kovotojai už žmogaus teises XX amžiuje.
5.	Kovos už laisvę Europos istorija	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl žmonės ir tautos kovoja už laisvę? Kada tauta ir valstybė yra laisva? Ar lietuviai kovojo kitų šalių laisvės kovose? 	<ul style="list-style-type: none"> XIX –XX a. tautų ir miestų <i>pavasariai</i> Europoje; Kova už laisvę sovietų ir nacių imperijose. Tado Kosciuškos, Andriaus Vištelis-Višteliausko ir Romualdo Marcinkaus istorijos.

6.2. 7 klasė. Senovės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

6.2.1. Senovės istorija. Įvadas.

- Kada susikūrė pirmosios civilizacijos, pirmosios valstybės, kokia buvo jų valdymo sistema, koks buvo visuomeninis ir kultūrinis gyvenimas. Pirmųjų civilizacijų ir valstybių palikimas šiandienos pasauliui.

6.2.2. Priešistorė.

- Priešistorės žmonių gyvenimo sąlygos, jų kaita: žmonių protėviai Afrikoje, Azijoje, atsikraustymas į Europą; verslai, tikėjimas, atradimai ir laimėjimai, kasdienio gyvenimo bruožai.
- Pirmieji gyventojai Lietuvoje: Lietuvos gamtinės sąlygos; gyventojų verslai, išradimai tikėjimas, kasdienio gyvenimo bruožai.

Rekomenduojamos papildomos temos: Žmogaus kilmės teorijos. Istorijos/archeologijos šaltiniai suteikiantys žinių nagrinėjant priešistorės laikotarpi.

6.2.3. Pirmųjų civilizacijų susikūrimas.

- Civilizacijų susikūrimas: regionas ir gamtos sąlygos, visuomenės pokyčiai, kas yra civilizacija jos požymiai,

6.2.4. Valstybės ir valdžios santykis senovės Rytų civilizacijose.

- Mesopotamijos civilizacija: valstybių politinė raida, valdymas, santykiai su kaimynais, Mesopotamijos nukariavimas/užkariavimas.
- Egipto valstybės susikūrimas: Egipto suvienijimas, faraono valdžia, santykiai su kaimynais, Egipto valstybės žlugimas.

6.2.5. Visuomenė prie didžiųjų upių.

- Šumerų ir egiptiečių visuomenės: gyventojų socialinė struktūra, verslai,(žemdirbystė, amatai, prekyba), gyventojų kasdienybė.

6.2.6. Religija ir kultūrinis palikimas.

- Mesopotamijos religinis ir kultūrinis gyvenimas: šumerų religija ir dievai, kultūrinis palikimas; raštas, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, astrologija, medicina), literatūra, architektūra; išradimai (ratas, keramika, karo vežimai).
- Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: egiptiečių pasaulio suvokimas, religija, dievų vaizdavimas, Egipto architektūra, (piramidės, šventyklos), raštas, papirusas, mokslo žinios, skaičiavimo sistema, menas (skulptūros, tapyba), švietimo sistema.

6.2.7. Žydai.

- Žydų įsikūrimas Pažadėtoje, Egipto nelaisvė, Mozė ir Dešimt Dievo įsakymų, judaizmo religija, žydų papročiai, kultūrinis palikimas.

Rekomenduojamos papildomos temos: Kinijos civilizacija: civilizacijos susikūrimas ir reikšmingiausi šios civilizacijos laimėjimai. Pasaulio stebuklai sukurti Rytų civilizacijose. Architektūros statiniai išlikę šių dienų pasaulyje. Lietuvos muziejuose saugomi Rytų civilizacijų radiniai.

Datos: 3100 m. pr. Kr. XIII a. pr. Kr.

Asmenybės: Dovydas, Hamurapis, Kleopatra, Menas, Mozė, Nefertitė, Saliamonas.

Sąvokos: civilizacija, Mesopotamija, imperija, zikuratas, faraonas, piramidė, mumija, sarkofagas, papirusas, politeizmas, dekalogas, tora, monoteizmas, Šventasis Raštas.

6.2.8. Antikos civilizacijos – Europos istorijos pradžia. Valstybės ir valdžios santykis Antikos pasaulyje.

- Senovės Graikijos civilizacijos pradžia, miestų – valstybių susikūrimas ir valdymas Spartos aristokratinis valdymas Atėnų demokratija.
- Graikų kolonizacija.
- Graikų persų karai.
- Aleksandro Didžiojo užkariavimai, imperijos valdymas.
- Romos civilizacijos pradžia: Romos miesto įkūrimas, karalystės laikotarpis, Romos respublikos laikotarpis, valdžios struktūra, teritorijos plėtimas, Apeninų pusiasalio užkariavimai, karai su Kartagina, respublikos žlugimas.
- Romos imperija: principato įvedimas, imperatoriaus valdžios susiformavimas, imperijos plėtimasis, užkariavimai, barbarų puolimai, Romos imperijos padalijimas ir žlugimas.

6.2.9. Graikijos ir Romos visuomenė.

- Graikų ir romėnų visuomenės struktūra, piliečių ir ne piliečių gyvenimas, ūkis ir prekybiniai ryšiai, buitės ir papročiai.

6.2.10. Religija ir kultūra.

- Graikų religija, dievai, herojai, graikų mitai, pasaulio suvokimas, olimpinės žaidynės; filosofija, graikų teatras, tragedijos, komedijos, literatūra, mokslo žinios, helenizmo kultūra.
- Romėnų religija, dievų panteonas, švietimo sistema, mokslo žinios, romėnų kultūros laimėjimai (filosofija, literatūra, teise), architektūrinis palikimas, Krikščionybės atsiradimas ir plitimas, įsitvirtinimas Romos imperijoje.

Rekomenduojamos papildomos temos: *Skirtinga Viduržemio jūros gamtinių sąlygų įtaka antikos civilizacijų susikūrimui. Piliečių padėtis senovės graikų ir romėnų visuomenėse. Romos respublikos ir imperijos politinio gyvenimo panašumai ir skirtumai. Skirtumai tarp senovės religijų ir krikščionybės. Penki iš septynių pasaulio stebuklų.. Antikos pasaulio palikimas Lietuvos miestų architektūroje.*

6.2.11. Paveldas ir atmintis.

Senųjų civilizacijų kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje, svarbiausias materialusis ir nematerialusis paveldas. Paskutiniai Senovės civilizacijų tyrinėjimai. Antika Lietuvos istorijoje ir kultūroje.

Datos: V a.pr. Kr., 776 pr. Kr., IV a. pr. Kr. 753 m. pr. Kr. 395 m pr. Kr. 476 m.

Asmenybės: Homeras, Herodotas, Periklis, Darijus I, Aleksandras Didysis, Sokratas, Platonas, Aischilas, Sofoklis, Euripidas, Aristofanas, Aristotelis, Hanibalas, Julijus Cezaris, Oktavianas Augustas, Konstantinas Didysis, Ciceronas, Vergilijus, Ovidijus, Markas Aurelijus.

Sąvokos: demokratija, aristokratas, oligarchas, teokratija, polis, orakulas, oratorius, kolonizacija, kolonija, falanga, mitologija, filosofija, tragedija, komedija, amfiteatras, forumas, pilietis, patricijai, plebėjai, magistratas, senatas, karalystė, respublika, imperija, diktatūra, principatas, vergas, bazilika, pontifikas, terma, mesijas, apaštalas, katakombos, vandalas.

6.2.12. Baltų gentys.

Baltų genčių susiformavimas: baltų genčių gyvenamoji teritorija, rašytinės žinios apie baltus, verslai, karyba, religija.

Rekomenduojamos papildomos temos: *Baltų ryšiai su antikos civilizacijomis. Gintaro kelias.*

6.3. 8 klasė. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

6.3.1. Viduramžiai. Įvadas

Viduramžių sąvoka, geografija, chronologija (lūžiai), ankstyvieji, brandieji ir vėlyvieji viduramžiai, problemos (Lietuva ir Viduramžiai).

6.3.2. Valstybė ir valdžia viduramžiais

- Valstybės ir valdžios bruožai bizantiškame pasaulyje (Bizantijos imperija) ir islamo pasaulyje (Arabų kalifatas).
- Valstybės ir valdovo valdžios samprata; Europos valstybių politinė raida (nuo susiskaldymo iki centralizacijos): Frankų valstybės politinė raida ir jos skilimas; Šventosios Romos imperijos politinė raida; Anglijos ir Prancūzijos politinė raida nuo feodalinio susiskaldymo iki centralizacijos.
- Bažnytinė valdžia, krikščionių bažnyčios organizacija, krikščionybės reikšmė Europos integralumui.
- Bažnytinės ir pasaulietinės valdžios kova, religiniai karai, eretikų persekiojimas.
- Lietuvos valstybės susikūrimas, krikščionybės priėmimas, politinė raida, santykiai su kitomis šalimis iki Liublino unijos.

6.3.3. Viduramžių visuomenė ir ūkis

- Feodalizmo samprata, bruožai ir raida.
- Viduramžių Europos visuomenės struktūra: luomų formavimasis Europoje (ir Lietuvoje).
- Viduramžių ūkio bruožai Europoje (ir Lietuvoje): žemės ūkis, miestai, amatai, prekyba; ūkio raida ir nuosmukiai (XIV a. krizė).
- Gamtinės aplinkos reikšmė viduramžių žmonių gyvenimui Europoje.
- Įvairių visuomenės grupių kasdienis gyvenimas viduramžiais Europoje (ir Lietuvoje): namai, mityba, šeimos gyvenimas, santykiai ir kt.
- Viduramžių žmogaus mentalitetas; religijos reikšmė mentalitetui.

6.3.4. Viduramžių kultūra

- Bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europos kultūrai.
- Viduramžių Europos kultūra: riterių kultūra, lotyniškoji raštija, filosofija, universitetų atsiradimas, mokslas, menas (romanika, gotika).
- Ikikrikščioniškos ir krikščioniškos Lietuvos kultūros bruožai.

6.3.5. Paveldas ir atmintis. Viduramžių materialusis ir nematerialusis palikimas Europoje ir Lietuvoje, kiek viduramžių egzistuoja šiandien? Ar Viduramžiai yra “tamsioji” epocha?

Rekomenduojamos papildomos temos: *Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui. Lenkijos ir Kijevo Rusijos susikūrimas ir santykiai su baltais ir Lietuvos valstybe. Mongolų-totorių užkariavimų pasekmės Europos valstybėms. Rytų valstybių (Kinijos, Indijos, Japonijos) pasiekimai ir kultūra.*

Datos: 395-1453 m. 486-843 m. 800 m. 1054 m. 1096-1270 m. 1236 m. 1251 m. 1260 m. 1253 m. 1263 m. 1316-1341 m. 1323 m. 1392-1430 m. 1410 m.

Asmenybės: Justinianas, Mahometas, Karolis Didysis, Grigalius VII, Urbonas II, Žana d' Ark, Mindaugas, ~~Morta~~, Gediminas, Kęstutis, ~~Birutė~~, Algirdas, Vytautas, Ona Vytautienė, Jogaila, Jadvyga.

Sąvokos: islamas, musulmonas, alodas, feodas, feodalizmas, beneficija, vasalas, senjoras, cechasis, gildija, luomas, baudžiava, baudžiauninkas, Magdeburgo teisė, abatas, vienuolynas, Kryžiaus žygiai, inkvizicija, eretikas, erezija, universitetas, unija, vienuolių ordinas, privilegija.

6.3.6. Ankstyvieji naujieji laikai. Įvadas.

- Ankstyvųjų naujųjų laikų sąvoka, geografija, chronologija (lūžiai), įvykiai, lėmę ankstyvųjų naujųjų laikų pradžią, svarbiausi epochos aspektai, problemos (Lietuva ir ankstyvieji naujieji laikai).

6.3.7. Ankstyvųjų naujųjų laikų valstybės ir valdymas

- Geografiniai atradimai ir kolonizacija: teigiamos ir neigiamos pasekmės.
- Absoliutizmo atsiradimas ir įsitvirtinimas Europoje (Prancūzijos pavyzdys).
- Dinastinių ir religinių karų Europoje priežastys ir pasekmės (Anglijos pavyzdys).
- Liublino unija, jos priežastys ir LDK atskirumo idėja po Liublino unijos.
- Abiejų Tautų Respublikos valdymas, valdovai, *liberum veto*, santykiai su kitomis šalimis.

6.3.8. Ankstyvųjų naujųjų laikų visuomenė ir ūkis

- Svarbiausi ūkio vystymosi Europoje aspektai: technikos raida, naujų prekybos ir pramonės centrų iškilimas, pasaulinės prekybos reikšmė.
- LDK ūkio bruožai: miestai, amatai, prekyba, žemės ūkis.
- Naujos visuomenės formavimosi Europoje ypatumai.
- LDK visuomenė: bajorijos luomo dominavimas, dvasininkų, miestiečių ir valstiečių padėtis.
- Įvairių visuomenės grupių kasdienio gyvenimo Europoje (ir LDK) bruožai: namai, mityba, šeimos gyvenimas, santykiai ir kt.
- Ankstyvųjų naujųjų laikų žmogaus mentalitetas.

6.3.9. Kultūra

- Renesanso humanistinės pasaulėžiūros esmė ir jos sklaidos poveikis Europos valstybėms.
- Reformacijos ir kontrreformacijos priežastys ir pasekmės.
- Svarbiausios Renesanso epochos asmenybės ir kūriniai.
- Renesansas, reformacija ir kontrreformacija LDK. Svarbiausi bruožai, asmenybės, kūriniai.

- Lietuvos Statutų ir Vilniaus universiteto įsteigimo reikšmė.
- Religinė tolerancija LDK.
- Baroko kultūros bruožai Europoje ir LDK.

6.3.10. Paveldas ir atmintis: Materialusis ir nematerialusis palikimas Europoje ir Lietuvoje, ATR paveldo dalybos.

Rekomenduojamos papildomos temos: *Senoji Amerikos civilizacija (majų, inkų ar actekų). Dinastinių ir religinių karų Europoje priežastys ir pasekmės (Olandija). Absoliutizmo susiformavimas Rusijoje ir Prūsijoje.*

Datos: 1517 m. 1529 m. 1540 m. 1547 m. 1557 m. 1566 m. 1569 m. 1588 m. 1595 m. 1599 m. 1655 m.

Asmenybės: Leonardas da Vinčis, Rafaelis, Mikelandželas, Mikalojus Kopernikas, Džordanas Brunas, Galileo Galilėjus, Vaskas de Gama, Kristupas Kolumbas, Fernandas Magelanas, Martynas Liuteris, Žanas Kalvinas, Bona Sforca, Abraomas Kulvietis, Martynas Mažvydas, Mikalojus Daukša, Žygimantas Augustas, Barbora Radvilaitė, Henrikas Valua, Steponas Batoras, ir kt.

Sąvokos: renesansas, humanizmas, reformacija, kontrreformacija, liuteronai, kalvinai, anglikonai, statutas, universitetas, valakas, Seimas, etmonas, kancleris, vaivada, ir kt.